

Stärka unga och ungdoms- organisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken

GENOMFÖRANDE OCH UTVECKLING

Stärka unga och ungdoms- organisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken

GENOMFÖRANDE OCH UTVECKLING

Förord

En viktig del av ungdomspolitiken utgörs av dialog med unga och ungdomsorganisationer. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har på uppdrag av regeringen (Utbildningsdepartementet 2014a) med utgångspunkt från tidigare framtagna plan, arbetat med att involvera unga och ungdomsorganisationer i det ungdomspolitiska uppföljningssystemet. I denna rapport redovisar myndigheten det arbete som genomförts under 2015 för att involvera och göra unga och ungdomsorganisationer mer delaktiga i uppföljningen av ungdomspolitiken.

Eva Theisz, vikarierande generaldirektör,
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
MUCF:S FÖRSLAG.....	5
INLEDNING	7
BAKGRUND	7
UNGDOMSPERSPEKTIV.....	7
MODELLER FÖR ATT STÄRKA UNGAS OCH UNGDOMSORGANISATIONERS PERSPEKTIV	9
ÖVERGRIPANDE PROCESSORIENTERAD MODELL.....	9
MODELL FÖR IDÉBURNA ORGANISATIONERS MEDVERKAN	11
UNGA OCH UNGDOMSORGANISATIONERS PERSPEKTIV I UPPFÖLJNINGEN AV UNGDOMSPOLITIKEN	12
FOKUS 15	12
INDIKATORUPPFÖLJNING	16
ATTITYD- OCH VÄRDERINGSSTUDIEN.....	17
MUCF:S ARBETE MED ATT TA IN UNGAS OCH UNGDOMSORGANISATIONERS PERSPEKTIV	18
UTVECKLING AV VERKTYG.....	18
UTVECKLING AV DIGITAL KOMMUNIKATION.....	18
ERFARENHETER OCH FÖRSLAG	19
ATT STÄRKA UNGAS OCH UNGDOMSORGANISATIONERS PERSPEKTIV	19
FÖRSLAG	21
REFERENSER	22
BILAGA 1: FRÅGOR ATT STÄLLA VID PROJEKTPLANERING.....	23
BILAGA 2: ATT TÄNKA PÅ VID SAMTAL MED UNGA – EN GUIDE FÖR FOKUSGRUPPSAMTAL	26
VAD ÄR ETT FOKUSGRUPPSAMTAL?.....	26
ATT KONSTRUERA EN INTERVJUGUIDE	28
AVSLUTNING	29
ÅTERKOPPLING	29
BILAGA 3: VÄGLEDNING FÖR ANORDNANDE AV HEARING	30
VAD ÄR EN HEARING?.....	30
RIKTLINJER KRING NORMMEDVETNA OCH JÄMSTÄLLDA ARRANGEMANG PÅ MUCF	30
FÖRSLAG PÅ UPPLÄGG TILL EN HEARING	31

Sammanfattning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har på uppdrag av regeringen arbetat för att fler unga och ungdomsorganisationer ska involveras inom ramen för den samlade uppföljningen av ungdomspolitiken med syfte att stärka deras perspektiv i uppföljningen. Uppdraget har utgått från den modell som myndigheten redovisade till regeringen under 2014 (MUCF 2014) och arbetet har bedrivits främst inom den årliga tematiska analysen som i år handlar om ungas sexuella och reproduktiva rättigheter (Fokus 15). Inom fokusuppdraget har myndigheten arbetat med samverkansformer som hearing och referensgrupper. Vi har tagit del av ungas och organisationers perspektiv genom ett digitalt frågeformulär och intervjuer med representanter för organisationer som arbetar med olika grupper av unga och SRHR-frågor. Vi redovisar också i rapporten vilka samverkansformer och perspektivinhämtande aktiviteter vi valt bort då de tagit för mycket tid och personella resurser i anspråk.

En övergripande slutsats från uppdraget är att arbete med att på ett strukturerat och respektfullt sätt ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv är resurskrävande, både vad gäller tid och personella resurser.

MUCF:s förslag

Utifrån uppdraget om att stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken lämnar MUCF följande förslag:

- Fokusuppdragen blir tvååriga. Fokusrapporterna lämnas till regeringen varje år men uppdraget att ta fram rapporten görs tvåårigt. Detta förslag har MUCF även tidigare lämnat till utbildningsdepartementet (Ungdomsstyrelsen 2012, Ungdomsstyrelsen 2014). Med ett tvåårigt Fokusuppdrag ges MUCF mer realistiska möjligheter att arbetat med ungdomsperspektivets två ben (kunskap *om* unga och kunskap *med* unga) där båda ”benen” kan inkluderas.
- Fortsatt förstärkning av arbetet med att arbeta med att involvera unga och ungdomsorganisationer i uppföljningen av ungdomspolitiken. För att myndighetens ska kunna bedriva ytterligare utveckling inom området är det betydelsefullt att projektmedel med motsvarande summa som myndigheten haft under 2014 och 2105 ges även för kommande tre år.
- Myndigheten får i uppdrag att påbörja arbetet med Attityd- och värderingsstudien redan 2017 istället för enbart under 2018. Om myndigheten får ett regeringsuppdrag med medeltilldelning möjliggör det för myndigheten att arbeta på ett mer strukturerat sätt med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv redan i planering och formulering av uppdraget

Inledning

Bakgrund

I regleringsbrevet för budgetåret 2015 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) uppdraget att ” fortsätta verka för att fler ungdomar och ungdomsorganisationer involveras inom ramen för den samlade uppföljningen av ungdomspolitiken för att stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen” (Utbildningsdepartementet 2014a), en fortsättning på det tidigare uppdrag som MUCF fick 2014 (Utbildningsdepartementet 2014b). Uppdraget innebar att verka för att fler ungdomar och ungdomsorganisationer involveras inom ramen för den samlade uppföljningen av ungdomspolitiken i syfte att stärka deras perspektiv.

Som framgår av uppdraget är det inom uppföljningen av den nationella ungdomspolitiken som myndigheten ska involvera unga och ungdomsorganisationer. Den nationella uppföljningen av ungdomspolitiken omfattar följande tre delar:

- Årlig indikatorredovisning. Indikatorerna kommer från och med hösten 2015 att redovisas i webbportalen Ung idag. Ung idag är ett webbaserat verktyg för statistik om ungas levnadsvillkor. Statistiken redovisas av 12 myndigheter.
- Årliga tematiska fördjupningar, rapportserien Fokus. Temat beslutas av regeringen i budgetpropositionen. MUCF genomför analys och tematisk kartläggning både utifrån sammanställning och diskussion av aktuell kunskap på området samt utifrån eget datamaterial om ungas livsvillkor.
- Återkommande studier om ungas attityder och värderingar. Studien är en nationell enkätstudie som genomförs vart 5:e år och nästa studie är planerad till 2018.

Ungdomsperspektiv

I den ungdomspolitiska propositionen Med fokus på unga (2013/14:191) framgår att ”alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år bör ha ett ungdomsperspektiv med utgångspunkt i ungdomars rätt att komma i åtnjutande av de mänskliga rättigheterna såsom de uttrycks i grundlagarna och Sveriges konventionsåtaganden på området” (s.22). Ett ungdomsperspektiv definieras som att ungdomar bör betraktas som en mångfald individer, stödjas till att bli självständiga, och ha möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande.

Myndigheten ser att ungdomsperspektivet kan beskrivas som att det vilar på två ben, ett som handlar om att ha välgrundad kunskap om ungas livsvillkor samt statistik om unga som går att bryta ner på relevanta bakgrundsfaktorer som kön och åldersgrupper. Det andra benet, som detta uppdrag utgår från, handlar om att ta in ungas och ungdomsorganisationers egna perspektiv gällande aktuella teman eller frågor.

MUCF vinnlägger sig om att i alla uppdrag som vi åläggs, vara noga med att ha ett ungdomsperspektiv vilket innebär både kunskap *om* unga och dialog *med* unga och ungdomsorganisationers för att få del i deras perspektiv i den aktuella frågan. I det politiska uppföljningssystemet läggs mycket tid samt ekonomiska och personella resurser på att arbeta fram kunskap om unga. Inte lika mycket resurser läggs på dialog med unga och ungdomsorganisationer för att ta del av och inkludera deras perspektiv i det politiska uppföljningssystemet. En tydligare och mer balanserad avvägning av de två ”benen” i ungdomsperspektivet kräver således en utökning eller förändring av tillgängliga resurser.

Modeller för att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv

MUCF lämnade i november 2014 en plan för hur vi de kommande åren, 2015-2017, ska utveckla arbetet med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken (MUCF 2014). I planen framgår att 2015 års arbete kommer att bli en pilotomgång. Arbetet med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv kommer främst att ske inom den tematiska fördjupningen, Fokus 15 (MUCF 2014).

Nedan följer en kort beskrivning av två modeller som vi använt oss av i arbetet med Fokus 15. Det är båda sammanfattningar av modeller vi tidigare presenterat (MUCF 2014, Europakoden 2009). Dessa modeller har varit riktlinjer i arbetet med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i Fokus 15.

Övergripande processororienterad modell

I planen från 2014 (MUCF 2014) ingår en övergripande processororienterad modell för hur arbetet med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken ska bedrivas. Nedan återges modellen i korthet. För en fullständig redogörelse av modellen se rapporten ”Stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken. Plan för 2015-2017” (MUCF 2014).

(A) Uppdraget ges

Överläggningar och diskussioner som sker innan uppdraget inkluderas inte i denna analys.

(B) Planering av uppdraget

Ungdomsorganisationerna kan utgöra en viktig del i planeringen av hur det givna uppdraget ska utföras av myndigheten. I planeringen är det också viktigt att syftet blir tydligt och att det sker en diskussion kring vad det förväntade resultatet kan bli av ungas och ungdomsorganisationers medverkan.

(C) Genomförande av uppdraget

Det kommer att krävas en kombination av åtgärder för att stärka ungdomars delaktighet i uppföljningen av ungdomspolitik. Ungdomsorganisationerna kan på många sätt vara en viktig part i att nå olika målgrupper och i många fall har de redan stor kunskap om situationen för ungdomar i sakfrågorna. Det är också viktigt att involvera unga som inte är en del av ungdomsorganisationerna. Digitala kanaler kommer att vara ett viktigt verktyg för att nå dessa.

(D) Förankring av analys och slutsatser

I slutet av uppföljningen kan ungdomsorganisationers deltagande säkerställa att den övergripande analysen och slutsatserna förefaller rimliga. Även i denna del av arbetsprocessen är det viktigt att arbeta med förväntanshantering.

(E) Resultaten presenteras

Myndighetens rapport skickas till uppdragsgivaren och sprids till myndigheter, kommuner, landsting, och regioner. Ungdomar och ungdomsorganisationer kan på olika sätt medverka i presentationen.

(F) Efterföljande diskussion

Inom ramen för detta uppdrag ingår i första hand inte att redogöra för hur unga och ungdomsorganisationer kan göras mer delaktiga i uppföljningen av ungdomspolitik efter det att resultaten har rapporterats till regeringen. Mycket av de efterföljande diskussionerna sker hos andra aktörer som t.ex. kommuner.

Den här modellen är processinriktad och vi kommer att återkomma till denna modell och konkret beskriva hur den har använts i vårt arbete med Fokus 15.

Modell för idéburna organisationers medverkan

Europarådets kod för idéburna organisationers medverkande i den demokratiska beslutsprocessen (hädanefter kallad Europakoden) ger exempel på hur ungdomsorganisationer har möjlighet att delta i utvärderingen av ungdomspolitiken (Europakoden 2009). Europakoden lyfter bland annat behovet av tillit, ansvar och öppenhet samt betonar att idéburna organisationer måste betraktas som fria och oberoende. I arbetet med att ta in organisationers perspektiv i Fokus 15 har vi utgått från Europakoden för att tydliggöra på vilken nivå av deltagande som ideella organisationer (inkluderar också ungdomsorganisationer) är med och påverkar rapportens utformning och innehåll.

Att vi som myndighet arbetar med förväntanshantering är en viktig del när vi samarbetar med olika aktörer. Alla parter ska vara medvetna om vad resultatet av samverkan kan tänkas leda till. Europakoden är ett verktyg som myndigheter, kommuner och föreningar kan använda för att planera och utvärdera sitt samarbete. Inom koden finns fyra dialognivåer:

- Information- Enkelriktad information från myndigheterna.
- Samråd – Initiativ från myndigheterna där myndigheterna efterfrågar kommentarer, synpunkter och feedback ifrån ideella organisationer inom ett speciellt område eller i en speciell fråga.
- Dialog- Tvåvägskommunikation där både myndigheter och ideella organisationer kan vara initiativtagare. Dialog bygger på tvåvägskommunikation, gemensamma mål och regelbundet utbyte av synpunkter.
- Partnerskap- Handlar om ett delat ansvar för varje steg i beslutsprocessen. Det är den högsta formen av deltagande. (Europakoden 2009).

I arbetet med att ta in ideella organisationers perspektiv är det viktigt att redan i planeringen av uppdraget diskutera, kommunicera och fastställa vilken dialognivå som ska gälla i samarbetet mellan myndighet och ideell organisation. I vårt arbete med samverkan är det viktigt att vi, oavsett dialognivå, tydliggör för våra samverkanspartners att det är Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor som är ansvariga för slutresultatet. De som deltar i dialogen ska inte känna att de är ansvariga för slutresultaten utan att de är inbjudna som oberoende parter i linje med Europarådets kod för idéburna organisationers medverkan i politiska beslutsprocesser.

Unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken

Fokus 15

I samband med Myndighetens arbete med den årliga kartläggningen och tematiska analysen för 2015 arbetar vi med att involvera unga och ungdomsorganisationer. Årets Fokusrapport har temat ungas sexuella och reproduktiva rättigheter. Uppdragsbeskrivningen för Fokus 15 är följande:

Tematisk analys om ungas sexuella och reproduktiva rättigheter

MUCF ska under 2015 genomföra en tematisk analys om ungas sexuella och reproduktiva rättigheter. MUCF ska beskriva och analysera ungas villkor vad gäller sexuella och reproduktiva rättigheter samt beskriva nationella och lokala verksamheter samt organisationer som arbetar med frågor som rör ungas sexuella och reproduktiva rättigheter.

Analysen ska utgå från målet för ungdomspolitiken och genomgående ha ett jämställdhetsperspektiv samt särskilt belysa frågor om mänskliga rättigheter och antidiskriminering. Analysen och kartläggningen ska belysa situationen för unga kvinnor och män, unga hbtq-personer, unga med funktionsnedsättning, unga nyanlända och ungdomar som bor i socioekonomiskt utsatta områden. Utifrån analysen ska förslag lämnas som berör de områden som behöver förbättras.

MUCF ska inom ramen för uppdraget samråda med relevanta myndigheter, Sveriges kommuner och landsting (SKL), Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) samt Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL).

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 november 2015.

I Fokus 15 arbetar vi på ett mer strukturerat sätt än tidigare med att testa och genomföra aktiviteter som sedan ska ligga till grund för ett koncept kring hur vi fortsättningsvis systematiskt kan arbeta med ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i det ungdomspolitiska uppföljningssystemet. I arbetet med Fokus 15 har vi inte haft förändrade eller utökade resurser. Således har huvudfokus varit att samla in kunskap om unga även om ungas och ungdomsorganisationers perspektiv fått en utökad betydelse i uppdraget. Vi utgår från den processorienterade modell som presenterades i tidigare rapport om unga och ungdomsorganisationers perspektiv (MUCF 2014) och som också presenteras inledningsvis i denna rapport. Då arbetet med Fokus 15 pågår fram till 30 november är vissa av de aktiviteter som vi beskriver nedan genomförda, andra är på ett planeringsstadium och kommer att genomföras under hösten 2015.

Processorienterade modell för att involvera unga och ungdomsorganisationer i arbetet med Fokus 15

(A) Uppdraget ges

MUCF får uppdraget av utbildningsdepartementet.

(B) Planering av uppdraget

År 2015 var projektgruppen som skulle arbeta med FOKUS 15 klar i skiftet januari/ februari. Orientering kring relevanta organisationer som kan vara aktuella att samverka med startade i mitten på mars när vi som myndighet hade fått en första bild av det aktuella kunskapsläget på området. MUCF har på myndigheten inte någon samlad kunskap som ger en helhetsbild av ideella organisationer och ungdomsorganisationers engagemang i olika frågor. MUCF gör därför en inventering av vilka organisationer som är relevanta att kontakta och samverka med vid varje nytt Fokusuppdrag. Frågan diskuteras bland kollegor på MUCF som bidrar med tips utifrån sina egna tidigare erfarenheter, medarbetare som arbetar specifikt med uppdraget hittar relevanta organisationer och verksamheter genom sina inläsningar inom området, tips kan också ges av andra myndigheter. Detta arbete är alltså en process som kan pågå en längre tid.

De ideella organisationer som MUCF i första hand identifierar är ideella organisationer som bedriver verksamhet eller utvecklar kunskap inom temaområdet. Dessa organisationer har också många gånger unga som en del av sin målgrupp men är alltså inte i första hand ungdomsorganisationer. Exempel på sådana ideella organisationer är Tjejjouren Stockholm och 1000 möjligheter. Det är ideella organisationer som arbetar med sexuell utsatthet på olika sätt. De vänder sig även till unga (tjejjouren) men deras huvudfokus är den eller de frågor om sexuell utsatthet de arbetar med.

MUCF kontaktar alltid Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) och bjuder in till samverkan. Det har dock saknats en rutin att MUCF vid nytt Fokusuppdrag ställer frågan till LSU om de kan vara behjälpliga med att grundligt inventera vilka ungdomsorganisationer som arbetar med det angivna temat för Fokusrapporten och förmedla kontakter till dessa.

När det gäller Fokus 15 har vår samverkan med ideella organisationer främst riktats mot organisationer som på olika sätt är verksamma inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Dessa har ofta en ung målgrupp som en del i sin verksamhet men det är främst sakfrågan som driver organisationen. Vissa ungdomsorganisationer som vi kontaktat har inte heller responderat på vår förfrågan om samverkan. Av dessa anledningar har ideella organisationer som vi samverkat med i första hand varit organisationer som arbetar med aktuella frågor inom området.

I februari startade MUCF sitt inläsningsarbete kring vad som tidigare publicerats i form av myndighetsrapporter och annat utredningsarbete inom området. Vi initierade samverkan med myndigheter som tidigare arbetat med SRHR så som Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. MUCF samverkade även med RFSU, RFSL, RFSL ungdom och LSU i arbetet med tolkningen av uppdraget. I mitten på mars hade MUCF en tolkning och en preliminär idé om uppdragets genomförande. Tolkningen presenterades på internt seminarium på MUCF. Efter detta, i början på april, bjöd vi in ideella organisationer, vissa verksamheter inom landstingen och myndigheter till en hearing.

Hearing

Med hearing menar vi ett gemensamt arbete med samråd och diskussion om relevanta ingångar till Fokus 15¹. Sammanlagt var ett 30-tal olika verksamheter representerade på vår hearing. De bestod av ideella organisationer, ungdomsorganisationer, vissa landstingsfinansierade verksamheter och myndigheter. MUCF presenterade ett förslag på upplägg för uppdragets genomförande och efter det delades representanterna upp i smågrupper med samtalsledare från MUCF. Grupperna diskuterade gemensamt vad de ansåg vara relevanta frågeställningar och områden som uppdraget skulle belysa. Samtalsledaren från MUCF dokumenterade gruppens diskussion. Hearingen avslutades med en gemensam avstämning i plenum av vad som framkommit i de olika grupperna som förslag på centrala teman att arbeta vidare med i uppdraget. Delar av det som dokumenterats på hearingen låg sedan till grund för MUCF:s vidare planering av genomförandet av uppdraget.

(C) Genomförande av uppdraget

Myndigheten kommer i Fokus 15 genomföra olika aktiviteter för att ta in olika grupper av ungas perspektiv.

Nationell ungdomsenkät

MUCF genomför vart tredje år en nationell ungdomsenkät. Enkäten täcker ett antal olika områden som relaterar till ungas livsvillkor. I den enkät som gick ut i mars 2015 finns vissa frågor som berör teman för årets Fokusrapport. Utifrån MUCF:s nationella ungdomsenkät får vi alltså svar på vissa frågor som rör ungas sexuella och reproduktiva rättigheter. Dessa data bearbetas och presenteras i Fokus 15. Det här är data som ger oss kunskap om unga som grupp. De besvarar frågor där svarsalternativen redan är givna.

Webbfrågeformulär

MUCF arbetade under våren fram ett kort webbfrågeformulär med slutna och öppna frågor. Formuläret låg på MUCF:s hemsida från mitten av juni till mitten av augusti 2015. Länken spreds via sociala medier så som reklam på sajten ungdomar.se, genom att MUCF spred länken till, för området, relevanta organisationer och genom MUCF:s egna kanaler i sociala medier. När unga följde länken fick de information om uppdraget och en förfrågan om de vill delta i kartläggningen genom att svara på några frågor.

Frågeformuläret ska inte ses som en möjlighet att generalisera om ungas uppfattningar när det gäller sexuella och reproduktiva rättigheter. Den ska ses som ett sätt att göra unga delaktiga i uppdraget genom att de får svara på några frågor och lämna egna synpunkter.

Vi får alltså ungas individuella erfarenheter utöver de färdigformulerade svarsalternativen. Vi fick genom denna aktivitet in 552 svar från unga mellan 15-25 år.

Den här formen av aktivitet, sammanställning av svar och genomgång/analys av synpunkter och erfarenheter som unga bidrar med tar tid att analysera om presentationen ska ge en adekvat och reflekterad bild av ungas perspektiv. Detta behöver tas med i beräkning av tid och resurser för Fokusrapporterna.

¹ I vår dialog med organisationer är det viktigt att tydliggöra på vilken nivå vi vill att organisationer ska medverka i beslutsprocessen. I Fokus 15 använder oss av europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocesser (2009). På hearingen arbetade vi utifrån nivån "samråd" vilket innebär MUCF ber om "input" eller feedback" på de förslag som MUCF presenterar. Den input och feedback som gavs av representanterna fick en rådgivande karaktär i MUCF:s fortsatta planeringsarbete.

Specifika grupper av unga och deras perspektiv

De ungdomsgrupper som specifikt nämns i uppdraget, unga nyanlända, unga hbtq-personer, unga med funktionsnedsättning och unga i socioekonomiskt utsatta områden, kommer att inkluderas via intervjuer med representanter för organisationer som arbetar med dessa grupper.

En konsult kontrakterades för att bland annat göra intervjuer med organisationer som på olika sätt arbetar med sexuella och reproduktiva rättigheter gentemot de specifika ungdomsgrupper som nämns i uppdraget. Konsulten gör också intervjuer med organisationer som på olika sätt arbetar med olika situationer där unga är eller har varit utsatta i relation till sin sexualitet och/eller reproduktivitet. Syftet med dessa intervjuer är att både få del i ungas perspektiv (via representanter) och att få ta del av organisationernas perspektiv.

Bortprioriterade aktiviteter

MUCF identifierade också ytterligare aktiviteter, så som fokusgruppsintervjuer och referensgruppsmöten med unga, som skulle vara relevanta för att få tydligare insyn i ungas perspektiv i frågan. Tid och resurser bedömdes dock inte räcka till för att utföra aktiviteterna. Även i kontrakterande av forskare eller konsult för den här typen av uppdrag är tiden knapp då förarbete, insamling av data och analys tar längre tid än den utsatta tid som MUCF får till förfogande för att göra kartläggningen. Vi diskuterar våra bortprioriteringar och anledningar till dessa i kapitel 4, Erfarenheter och förslag.

(D) Förankring av analys och slutsatser

I slutarbetet sammanställer MUCF den kunskap vi utvecklat om unga i frågan genom vår kartläggning av tidigare forskning, andra myndigheters tidigare utredningar och det arbete som görs i kommuner och landsting samt bland ideella organisationer. Dessa resultat utgör den ena delen av ungdomsperspektivet, kunskap om ungas livsvillkor. Till detta inkluderar vi det material som vi samlat in om ungas, ungdomsorganisationers och andra organisationers perspektiv i frågan. Det blir den andra delen av ungdomsperspektivet, ungas och ungdomsorganisationers egna perspektiv.

I planeringsfasen av uppdraget bestämdes att samma representanter (med eventuella tillägg av ytterligare relevanta organisationer) som deltog på hearingen ska bjudas in hösten 2015 för att på samrådsnivå (se Europakoden 2009), delta i referensgruppsdiskussioner om resultaten. Vidare ämnar MUCF vid detta tillfälle presentera preliminära förslag som utifrån resultaten kan vara relevanta att lägga och få referensgruppens synpunkter på dessa. Organisationerna får då möjlighet att lämna synpunkter på både resultat och preliminära förslag men de har inte haft någon inblick i arbete med uppdraget under processens gång.

De som deltar i dialogen ska inte känna att de är ansvariga för slutresultaten utan att de är inbjudna som oberoende parter i linje med Europarådets kod för idéburna organisationers medverkan i politiska beslutsprocesser.

(E) Resultaten presenteras

I nuläget är inga aktiviteter planerade i relation till ungas och ungdomsorganisationers perspektiv på uppföljningen av ungdomspolitiken i samband med att vi presenterar resultaten. Informationen kommer att finnas på vår hemsida om den slutliga rapporten och de organisationer som deltagit kommer att meddelas om att rapporten är klar. Spridning av rapporten sker genom myndighetens kontakter med kommuner, landsting och andra aktörer.

(F) Efterföljande diskussion

Den efterföljande diskussionen ligger inte inom ramen för Fokusuppdraget.

Indikatoruppföljning

MUCF redovisar årligen indikatorer kring ungas levnadsvillkor som redovisas av totalt 12 myndigheter och riksidrottsförbundet. Från och med hösten 2015 kommer indikatorerna att presenteras via webbportalen Ung idag. MUCF ska som stöd för kvalitetssäkring och utveckling av uppföljningssystemet inrätta och leda en referensgrupp där Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) ska ingå för att förstärka ungdomsorganisationers perspektiv i indikatoruppföljningen. Gruppen ska sammankallas och mötas en gång per år. Enligt planen för 2015-2017 att stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken kommer referensgruppsmötet att hållas till hösten 2015 då webbportalen är lanserad (MUCF 2014).

Inom indikatoruppföljningen kommer det att göras en årlig sammanställning av indikatorerna och en kortare redogörelse av väsentliga förändringar i levnadsvillkoren ska redovisas till regeringskansliet 15 april 2016 och 2017 (Utbildningsdepartementet 2015).

I rapporten Indikatorer för uppföljning av ungdomars levnadsvillkor – förslag till ett utvecklat uppföljningssystem har det lagts förslag om att även en fördjupad analys av indikatorerna bör göras vart tredje år (Ungdomsstyrelsen 2014). Varje inrapporterande myndighet skulle då sammanställa en fördjupad analys av indikatorerna och de insatser som finns på området och som riktar sig till unga. I rapporten föreslår MUCF att även LSU skriver en analys av utvecklingen utifrån sin och ungdomsorganisationernas utgångspunkt. LSU påpekade dock i planen från 2014 (MUCF 2014) att nackdelen med att den fördjupade analysen sker för alla indikatorer samtidigt kan vara att det blir svårare för ungdomsorganisationer att kommentera alla de inrapporterande myndigheternas fördjupande analyser. Konsekvensen kan bli att arbetsbördan då blir hög vart tredje år och att inte alla relevanta indikatorer analyseras och kommenteras på bästa sätt.

I uppdraget till myndigheterna att redovisa data till MUCF (Utbildningsdepartementet 2015) står dock inget om den fördjupade analysen vart tredje år och i dagsläget vet myndigheten inte om dessa analyser kommer att genomföras.

Attityd- och värderingsstudien

I rapporten Stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken. Plan för 2015-2017 står att den föreslagna processorienterade modellen² bör kunna användas för att utveckla attityd- och värderingsstudierna för att stärka ungdomars och ungdomsorganisationernas perspektiv (MUCF 2014).

Nästa attitydundersökning ska genomföras 2018 och i planen står att inget arbete kommer att genomföras under de närmaste åren inom detta projekt.

En viktig lärdom från arbetet med Fokus 15 är dock att arbetet med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv på ett strukturerat och respektfullt sätt tar tid. Om attityd- och värderingsstudien ska genomföras 2018 bör ansvariga för undersökningen överväga att påbörja dialog med unga och ungdomsorganisationer tidigt i processen, redan under 2017, för att deras synpunkter ska kunna tas tillvara på ett adekvat sätt. I samverkan med unga och ungdomsorganisationer kan MUCF föra dialog kring att utveckla enkäten med hänsyn till språk, design och hur enkäten ska kommuniceras till unga. Ett sådant samarbete skulle kunna underlätta insamlandet av data och förhoppningsvis leda till en hög svarsfrekvens.

² Se 1.1 Övergripande processorienterad modell

MUCF:s arbete med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv

Utveckling av verktyg

Utifrån arbetet med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv inom Fokus 15 har detta uppdrag arbetat med att utveckla interna rutiner och verktyg för att strukturera och underlätta arbetet inför kommande Fokusrapporter, men också för att förbättra arbetet generellt på myndigheten med att ta in ungas röster.

Myndigheten ska beakta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv tidigt i projektplaneringen. Inom ramen för uppdraget har vi arbetat fram ett antal frågor att ställa vid projektplanering för att underlätta arbetet med att ta in ungas perspektiv på ett mer strukturerat sätt, från projektstart till utvärdering (bilaga 1). Tanken är att dessa frågor kan användas i uppföljningen av ungdomspolitikerna likväl som i andra projekt som har inverkan på ungas levnadsvillkor.

Uppdraget har även tagit fram en guide för fokusgruppsamtal inom ramen för uppdraget, ”Att tänka på vid samtal med unga” (bilaga 2). Guiden är framtagen som ett stöd för att underlätta arbetet och skapa en större enhetlighet kring fokusgruppsamtal med unga på myndigheten. Projektet har av samma anledning tagit fram en kort guide eller ”kom ihåg lista” för hearing (bilaga 3). Detta är tänkt som ett stöd för kommande arbetet med att anordna hearings på myndigheten med syfte att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv.

Utveckling av digital kommunikation

MUCF webbplats och sociala medier är kommunikationskanaler som skulle kunna användas i högre utsträckning för att etablera dialog med unga och ungdomsorganisationer i uppföljningen av ungdomspolitiska frågor.

För att säkerställa att myndigheten använder den bästa vägen för att kommunicera via webb och sociala medier, krävs ytterligare kunskap om hur myndigheten bäst når målgruppen unga. Ett arbete med att finna sådan kunskap, och utifrån den utforma en strategi och redskap, pågår.

För att stärka detta arbete har projektet anlitat en konsult som ska bidra i arbetet med att se över hur myndigheten kan använda och nyttja digitala kanaler på ett strategiskt sätt för att kommunicera med målgruppen unga. Resultatet av detta arbete förväntas bli klart under hösten 2015.

Som tidigare nämnts har Fokus 15 inhämtat ungas åsikter via frågeformulär på myndighetens webbplats. På webbsidan presenteras uppdraget och länkar till frågeformuläret. Information om uppdraget och länken har MUCF spridit via en så kallad ”banner” på ungdomar.se, i sociala medier och på relevanta verksamheters webbsidor. Inom ramen för detta uppdrag har en generell webbsida utvecklats som vänder sig till unga, med syfte att underlätta för kommande Fokusrapporter och andra uppdrag som vill sprida information om myndigheten och använda webbenkäter och dylikt för att nå målgruppen unga.

Erfarenheter och förslag

Att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har i uppdraget med Fokus 15 (tematisk kartläggning av ungas sexuella och reproduktiva rättigheter) arbetat med speciella aktiviteter för att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i planering, genomförande och analys av kartläggningen. I det följande redovisas slutsatser och erfarenheter från detta arbete.

Inventering av ungdomsorganisationer

Vi kan se att MUCF behöver utveckla en mer effektiv process med att inventera vilka ungdomsorganisationer som arbetar aktivt med en specifik fråga. Vi kommer där som rutin, i samband med att vi informeras om det kommande Fokusuppdraget, kontakta LSU och ber LSU att inventera och förmedla information till MUCF om vilka ungdomsorganisationer som på ett aktivt sätt arbetar med de frågor som är aktuella för årets Fokusuppdrag. LSU ställer sig positiv till detta och ser positivt på att MUCF årligen ber om hjälp med att identifiera relevanta ungdomsorganisationer. Detta bör göras redan i januari om LSU ska ha möjlighet att göra inventeringen och förmedla kontakter i tid.

Tid och resurser

MUCF:s arbete med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen kräver resurser i tid och personal. Den främsta kostnaden (vilket redan nämnts i tidigare rapport, MUCF 2014) utgörs av våra medarbetares tid. I vissa aktiviteter som vi genomfört har vi stannat på samverkansnivåer så som samråd eller information då tiden varit knapp. Vissa aktiviteter som vi på planeringsstadiet identifierade som betydelsefulla för ungas och ungdomsorganisationers delaktighet i uppdraget har också bortprioriterats på grund av bristande tids- och personalresurser. De delar som framförallt saknas och som blivit bortprioriterade, är en levande dialog med ungdomsorganisationer och ungdomsgrupper om uppdraget. Hur uppdraget har utformats, hur och på vilka grunder vi väljer ut vilken kunskap som rapporten ska innehålla, hur resultaten presenteras samt vilka förslag som är aktuella att presentera för regeringskansliet.

Fokusgruppsintervjuer med unga rörande sexuella och reproduktiva rättigheter kan vara ett mycket bra sätt att samla in kvalitativa data som ger ungas egna perspektiv i frågan. Detta valdes bort av olika anledningar. I de samråd vi hade med organisationer lyftes flera gånger de etiska svårigheter som organisationsrepresentanterna (och vi själva på MUCF) såg i att samtala med unga om just sexuella och reproduktiva rättigheter då detta är områden som kan vara mycket känsliga. Unga individer kan av olika anledningar uppleva sig utsatta och obehäva. Av den anledningen behövs ett gediget förarbete för att utveckla syfte, frågor och miljö som passar både de unga informanterna och ger svar som gynnar kartläggningen. För att hinna med detta behöver planeringen av fokusgrupper ske i mars/april. Då arbetet med fokusrapporten fortfarande är förhållandevis nystartat i april hade vi inte den kunskap på området som vi behövde för att utveckla relevanta frågeställningar och etiska reflektioner för fokusgrupper redan i mars/april. I augusti, när uppdraget pågått i sex månader och vi utvecklat vissa insikter och kunskaper på området,

är det försent att planera fokusgruppsintervjuer. Hösten ägnas åt att analysera, diskutera, sammanställa och presentera grupp-specifika och övergripande resultat. Att samtidigt arbeta med insamling, analys och presentation av resultat från fokusgruppsintervjuer och integrera dessa resultat i vår slutaanalys kräver mer tid och resurser. Inom ramen för uppdraget har det alltså inte funnits tid, ekonomiska och/eller personella resurser för planering och insamling av sådant material.

För att utveckla arbetet med ungas och ungdomsorganisationers delaktighet i uppdraget planerade MUCF att samverka med ideella organisationer och ungdomsgrupper på dialognivå (se Europakoden 2009) om resultat och förslag. MUCF valde bort detta då tidsperioden mellan att vi har våra resultat färdiga och uppdraget ska rapporteras till Regeringskansliet är för knapp för att vi ska hinna föra dialog med ett flertal organisationer och ungdomsgrupper. Istället väljer vi referensgruppsmöten där de organisationer som kan delta får möjlighet att på plats reflektera över resultat och eventuella förslag som MUCF presenterar vid detta tillfälle.

Vi kan också se att det hade varit relevant att ha en referensgrupp med enbart unga personer som är representanter för de olika grupper av unga som skrivs fram i uppdraget. Att rekrytera unga till en sådan grupp, ha gruppdiskussioner på samråds- och dialognivå och sedan hantera och integrera deras synpunkter i övrig kunskapsutveckling, i analys och i kartläggning kräver längre tid än vi har till förfogande i uppdraget.

Vi valde att prioritera hearings och referensgruppsmöten med ideella organisationer samt att analysera datamaterial från vår nationella ungdomsenkät och från vårt webbfrågeformulär, vilket innehåller båda öppna och slutna frågor.

För att stärka upp detta arbete har MUCF anställt en extra personalresurs med ersättning från de medel som myndigheten fått för uppdraget om att utveckla ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitik (Utbildningsdepartementet 2014a). Personalresursen är resurs i 2 månader för detta ändamål. Vi har också anlitat en konsult för att göra intervjuer med representanter för organisationer som arbetar inom SRHR området.

Oavsett vilka olika sätt vi väljer att föra dialog på kommer ett förfaringsätt som tar hänsyn till ungas och ungdomsorganisationers perspektiv vara tidskrävande och svåra att genomföra inom den aktuella tidsramen för Fokusrapporterna.

Fortsatt utveckling av webben

För att skapa dialog med unga behöver MUCF utveckla sin möjlighet att via digitala medier på ett pedagogiskt och användarvänligt sätt nå gruppen unga. Detta gäller oavsett om detta arbete görs på myndighetens befintliga kanaler eller om myndigheten utformar en kanal speciellt för att informera unga om aktuella uppdrag och skapa dialog med unga. MUCF:s webbplats och digitala kanaler skulle också kunna användas för att informera och föra dialog med unga som är intresserade att vara med i referensgrupper eller ungdomspaneler.

Vikten av att vi är en god förebild

Det är nödvändigt för MUCF att bedriva ett eget arbete av hög kvalitet för att få legitimitet i vårt arbete utåt med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv. I vårt externa arbete fokuserar vi på denna fråga dels i uppdraget tillsammans med Barnombudsmannen kring att sprida barnrätts- och ungdomsperspektivet i kommuner och landsting (Utbildningsdepartementet (2014c), och dels i uppdraget att integrera ungdomsperspektivet i relevanta myndigheters verksamhet (Utbildningsdepartementet (2014a).

MUCF har länge arbetat med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv, men vi har inte haft rutiner för hur och när vi ska göra det. Myndigheten kan framförallt bli bättre på att dokumentera detta arbete. Myndigheten ska fortsätta förbättra och utveckla sitt arbete med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv inom det ungdomspolitiska uppföljningssystemet. Vår avsikt är också att det pilotarbete vi nu har gjort ska vara ett stöd i myndighetens vidare utveckling av detta arbete på hela myndigheten såväl som i kunskapsproduktion och utvecklingsarbete som i bidragshantering.

Förslag

MUCF:s tematiska analys och kartläggning bygger historiskt främst på kunskap *om* unga. Kunskapen hämtar vi in från andra myndigheter, forskare, arbeten som sker i kommuner och landsting arbeten som initieras av civilsamhället samt våra egna enkätundersökningar om ungas livsvillkor. Att utveckla den tematiska analysen till att även arbeta med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i planering, genomförande, analys och uppföljning av uppdraget (kunskap *med* unga) är en process som tar tid. Vi menar att den nuvarande tidslängden för att arbeta med Fokusrapporterna är för kort för att organisationers och ungas perspektiv ska kunna hanteras och införlivas på ett integrerande och respektfullt sätt.

För att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska få goda förutsättningar att integrera och vidareutveckla arbetet med att stärka ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken föreslår vi att:

- Fokusuppdragen blir tvååriga. Fokusrapporterna lämnas till regeringen varje år men uppdraget att ta fram rapporten görs tvåårigt. Detta förslag har MUCF även tidigare lämnat till utbildningsdepartementet (Ungdomsstyrelsen 2012, Ungdomsstyrelsen 2014). Med ett tvåårigt Fokusuppdrag ges MUCF mer realistiska möjligheter att arbetat med ungdomsperspektivets två ben (kunskap *om* unga och kunskap *med* unga) där båda "benen" kan inkluderas.
- Fortsatt förstärkning av arbetet med att arbeta med att involvera unga och ungdomsorganisationer i uppföljningen av ungdomspolitiken. För att myndighetens ska kunna bedriva ytterligare utveckling inom området är det betydelsefullt att projektmedel med motsvarande summa som myndigheten haft under 2014 och 2105 ges även för kommande tre år.
- Myndigheten får i uppdrag att påbörja arbetet med Attityd- och värderingsstudien redan 2017 istället för enbart under 2018. Om myndigheten får ett regeringsuppdrag med medeltilldelning möjliggör det för myndigheten att arbeta på ett mer strukturerat sätt med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv redan i planering och formulering av uppdraget.

Referenser

Europakoden (2009). *Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen.*

Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Stärka unga och ungdomsorganisationers perspektiv i uppföljningen av ungdomspolitiken. Plan för 2015-2017.* Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringens proposition 2013/14:191. Med fokus på unga.

Ungdomsstyrelsen (2012). *Uppföljning av ungas levnadsvillkor. Förslag till utveckling.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2014). *Indikatorer för uppföljning av ungdomars levnadsvillkor – förslag till ett utvecklat uppföljningssystem.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Utbildningsdepartementet (2014a). Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. U2014/7523/SAM, U/2014/7545/UC m.fl.

Utbildningsdepartementet (2014b). Ändringa av regleringsbrev för budgetår 2014 avseende Myndigheten för ungdoms – och civilsamhällesfrågor. U2014/3012/UC.

Utbildningsdepartementet (2014c). Uppdrag om barnrätts- och ungdomsperspektiv. U2014/3843/UC

Utbildningsdepartementet (2015). Uppdrag att lämna underlag om och redovisa ungas levnadsvillkor. U2015/1496/UC, U2014/1644/UC.

Elektroniska källor

MUCF:s intranät <http://intranet/Page569.aspx>

Bilaga 1:

Frågor att ställa vid projektplanering

Frågorna ska inte ses som en checklista där alla frågor ska besvaras, utan som ett tankestöd med förslag på frågor för att hjälpa projekt att planera in arbetet med ungas och ungdomsorganisationers perspektiv under projektets olika faser från planering, genomförande, analys, spridning och utvärdering. Frågorna bör ställas redan vid projektplanering för att ungas perspektiv inte ska glömmas bort eller komma in för sent i projektet. Frågorna utgår från den övergripande processororienterad modell som finns beskriven under rubriken 1.1 i denna rapport.

I varje fas av projektet bör vi dokumentera hur vi beaktat ungas perspektiv och om vi valt att inte ta in ungas röster bör vi även dokumentera varför vi gjort valet att inte ta in ungas perspektiv.

Frågor kring ungas och ungdomsorganisationers perspektiv

(A) Uppdraget ges

Svårt att inkludera unga och ungdomsorganisationer i överläggningar och diskussioner innan uppdraget kommit till myndigheten.

(B) Planering av uppdraget

- Vilka olika grupper av unga berörs av projektet?
- Vilka ungdomsorganisationer har sakkunskap inom området och bör kontaktas? Kontakta LSU om hjälp att identifiera relevanta ungdomsorganisationer. För Fokusrapporter bör LSU kontakats redan i januari.
- Ska relevanta ungdomsorganisationer tillfrågas i tolkningen av uppdraget?
- Ska hearing anordnas för att ta in olika relevanta ungdomsorganisationers och ungas perspektiv i projektet? Använd gärna guide för hearing (bilaga 2).
- Hur kan projektet underlätta för medverkande ungdomsorganisationer att delta i projektets arbete? Exempelvis kan det underlätta att tydliggöra när olika aktiviteter kommer att genomföras under året och på vilket nivå av deltagande som organisationen förväntas delta.
- Ska skriften Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen användas för förväntanshantering?
- På vilken dialognivå utifrån Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen ska vi samverka med ideella organisationer?
- Hur ska arbetet med att ta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i planering av uppdraget dokumenteras?

(C) Genomförande av uppdraget

- Ska olika metoder för insamling av data användas för att passa olika målgrupper av unga och ungdomsorganisationer? Hur ska särskilt utsatta grupper perspektiv beaktas?
- Ska olika arenor och mötesplatser för olika grupper av unga och ungdomsorganisationer användas för dialog och insamling av data?
- På vilka sätt ska projektet ta del av ungas perspektiv? Till exempel intervjuer, fokusgruppsamtal, självselektande webb formulär (öppna frågor, slutna frågor?), dialog med unga via sociala medier?
- Ska webbenkät genomföras? Lägg enkäten på den webbsida som tagits fram för detta ändamål³.
- Ska fokusgruppsamtal genomföras? Använd gärna ”Att tänka på vid samtal med unga” (bilaga 1)
- Ska unga och ungdomsorganisationer som på olika sätt deltagit i projektet få återkoppling och kunna se resultatet av sitt arbete?
- Hur ska arbetet med att ta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i genomförandet av uppdraget dokumenteras?

(D) Förankring av analys och slutsatser

- Ska referensgruppsmöten anordnas för unga och ungdomsorganisationer kring den övergripande analysen och slutsatserna?
- Om ja på frågan ovan, tänk på att skicka ut text i god tid och klargör på vilken nivå av deltagande som de medverkande förväntas bidra och att de som deltar i dialogen inte är ansvariga för slutresultaten.
- Finns det andra sätt att involvera och förankra resultatet från projektet bland unga och ungdomsorganisationer?
- Hur ska arbetet med att ta in ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i analys och slutsatser dokumenteras?

³ Se 3.1.2 Utveckling av webben.

(E) Resultaten presenteras

- Ska unga och ungdomsorganisationerna vara delaktiga i att säkerställa att resultaten presenteras på ett sätt som är tillgängligt för målgruppen?
- Hur kan vi beakta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i den utåtriktade kommunikationen? Tillgängligt för alla grupper unga?
- Hur ska vi synliggöra ungas och ungdomsorganisationer perspektiv i redovisningen av uppdraget?
- Ska unga och ungdomsorganisationer medverka i spridningen av resultatet?
- Ska unga och ungdomsorganisationer delta på konferenser och seminarier för att kommentera eller reflektera över resultaten?
- Ska unga och ungdomsorganisationer delta i filmframtagning eller dylikt för att på olika sätt illustrerar ungas perspektiv?
- Hur ska arbetet med att ta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i presentation av uppdraget dokumenteras?

(F) Efterföljande diskussion

- Ska ungas och ungdomsorganisationer perspektiv tas med i utvärderingen av projektet?
- Hur ska arbetet med att ta ungas och ungdomsorganisationers perspektiv i den efterföljande diskussionen dokumenteras?

Bilaga 2:

Att tänka på vid samtal med unga – en guide för fokusgruppsamtal

Vad är ett fokusgruppsamtal?

Fokusgruppsamtal kan förklaras som en kontrollerad gruppdiskussion. Det finns en moderator/samtalsledare som beskriver vilket/vilka teman som är aktuella och som håller ramarna för samtalet. Fokusgruppsamtal är ett sätt att hörsamma de innebörder unga själva lägger i vissa situationer/teman/företeelser. Under ett fokusgruppsamtal får vi också möjlighet att uppmärksamma hur unga i grupp gemensamt talar om och skapar betydelser kring vissa företeelser. Fokusgruppsamtal skiljer sig från gruppintervjuer.

Det är inte i första hand svaren på samtalsledarens frågor som är intressanta utan det är diskussionen mellan deltagarna som är i fokus. Utgångspunkten för samtalet är det vardagliga samtalet. Samtalsledarens styrande roll medverkar dock till att fokusgruppens samtal aldrig kan tolkas som ett vardagligt samtal, utan som styrd gruppdiskussion. Men, det är en styrd gruppdiskussion med karaktär av vardagligt samtal.

När vi sätter oss ner och samtalar med unga i grupp utifrån den här modellen handlar det om, att så långt det är möjligt, ge unga inflytande och delaktighet i situationen. Det betyder att samtalsledaren håller en ram för samtalet men inom denna ram är samtalsledarens roll enbart att utifrån nyfikenhet, på ett respektfullt sätt, få gruppen att samtala ”fritt” om det aktuella temat.

Samtalsledarens ledande roll

I den samtalsledande funktionen behöver samtalsledaren medvetet arbeta med att undanröja hinder för ungas möjligheter och makt att framställa saken ”på sina sätt”. Det kräver att samtalsledaren är uppmärksam på sin tillskrivna roll som ledare för gruppen och på olika sätt arbetar mot att ockupera hela ”maktutrymmet”. Ju yngre gruppen unga är desto större risk är det att samtalsledaren tar över och, även av ungdomarna, tillskrivs rollen som ledare på ett sätt som begränsar de ungas möjligheter att föra ett samtal utifrån sina egna perspektiv.

Nedan följer några förslag till samtalsledaren som kan bidra till att skapa en jämn maktfördelning i fokusgruppsamtalet.

- Var i en miljö som är trevlig och inbjudande
- Introducera samtalet genom och tydliggör teman för diskussion
- Sätt inte upp några förbud eller begränsningar i gruppen på egen hand. Om det är något i gruppen som inte fungerar ta upp det och föreslå/diskutera hur ni kan göra i gruppen. Var noga med att få allas godkännande av hur ni ska göra innan diskussionen fortsätter.

- Bjud på fika eller annan förtäring som passar gruppen
- Ställ frågor utifrån nyfikenhet (ödmjukhet)
- Följ med och följ upp. Undvik ifrågasättande av uttalanden eller uttryck
- Om gruppens deltagare tar/ges olika samtalsutrymmen, försök skapa en balans där talutrymmet är mer jämnt fördelat mellan olika deltagare
- Var novis, tillåt gruppen att driva diskussionen framåt så länge diskussionen håller sig innanför ramarna som introducerats
- Låt frågetecknen driva processen framåt. Det vill säga, samtalsledaren frågar om det är något han/hon/hen inte förstår
- Undvik att värdera uttalande eller uttryck i gruppen

Gruppkonstellation

För att individer ska känna sig trygga behöver de få ingå i en gruppkonstellation som känns bekväm för dem. Låt unga personer, så långt det är möjligt, själva få bestämma vilken grupp de vill ingå i.

Utgå från ambitionen att fokusgruppssamtalen ska vara en källa till samtal om ungas egna upplevelser i kombination med tankar och reflektioner om vad unga i allmänhet står för eller behöver. På så sätt minskas risken för att samla kunskap i fokusgrupper där unga (i mer generella termer) blir språkrör för ungdomsgrupper med helt andra erfarenheter av livet.

Miljö

Miljö har betydelse för hur fokusgruppssamtal utvecklas. Välj en miljö där de unga personer som ska delta känner sig trygga och bekväma. Det kan visa sig att skolan eller skolmiljö inte är en gynnsam miljö för samtalen. Skolan och skolsammanhang relateras ofta till prestation och tydligt framskrivna roller för unga och vuxna. Ibland kan förförståelsen som unga har om hur unga ska bete sig och prestera i relation till vuxna i skolmiljö begränsa fokusgruppssamtal i skolmiljö. Försök hitta sociala miljöer som unga vistas i där de upplever att de kan uttrycka sig fritt utan att värderas (till exempel vissa fritidsverksamheter). Ett annat alternativ är att introducera en ”ny” miljö för de unga personerna.

Genomförande

Om det inte finns någon ”naturlig” ingång till unga kan fokusgruppssamtalen inledas med en förberedande del. En förberedande del är till exempel ett första orienterande ”öppet” samtal på vald verksamhet/miljö där samtalsledare/samtalspersoner finns på plats för att berätta och prata om kommande fokusgruppssamtal. Samtala med de som vill och låt de unga komma och gå som de vill. Beskriv kommande fokusgruppssamtal (ha tid och plats klart) och bjud in unga att vara med. Erbjud gärna någon form av ersättning för att deras tid tas i anspråk (till exempel biobiljett eller presentkort till utvald försäljare av musik/filmprodukter som de kan beställa via nätet).

Var alltid noga med att berätta i vilket syfte som fokusgruppsamtalen görs, vad resultaten ska användas till, att de är anonyma och att deltagandet är helt frivilligt.

Undvik grupper med färre än 4 och fler än 8 individer. Fundera på hur viktig gruppssammansättningen är i relation till temat. Gruppen kan vara sammansatt utifrån ålder, kön, etnicitet, funktionsnedsättning etcetera. Gruppssammansättningen kommer att påverka den diskussion som kommer att föras i gruppen. Det behöver inte betyda att en form av gruppssammansättning alltid är bättre än en annan, eller att det alltid går att förutsäga vilken gruppssammansättning som kommer att generera den mest intressanta diskussionen.

När sedan fokusgruppsamtalen startar räkna med 15 till 30 minuter för gruppen i formerande samtal. Det vill säga, prata om allmänna saker och arbeta för att utveckla en trevlig och avslappnande stämning.

Sedan kan samtalsledaren för in samtalet på avsedda teman.

Att konstruera en intervjuguide

För att hålla ramen vid ett fokusgruppsamtal behövs ett eller ett antal teman som gruppen ska diskutera utifrån. Utveckla teman utifrån den fråga eller de frågor som är aktuell/a att belysa ur ungas perspektiv. Som ingång eller hjälp till gruppen om den ”kör fast” kan det också vara bra att konstruera ett antal frågor.

Förslag på intervjufrågor som kan användas för att få igång samtal i fokusgrupper

Tänk på att alla frågor som formuleras i förväg, som en hjälp för att leda samtalet, ska vara ”öppnande”. Det vill säga det ska inte vara påståenden eller frågor som går att besvara med ja, nej eller kanske.

Exempel på öppnande frågor:

- *Vad behöver man för att känna sig trygg?*
- *Hur ser ni på era möjligheter att påverka er skolsituation?*
- *Vilken bild har ni av framtiden för er som är unga idag?*
- *Vad gör man vanligtvis efter skolan/arbetet på en vardag?*
- *I vilka sammanhang tycker du att det finns vuxna som lyssnar på dig?*

Undvik till en början att ställa frågor som påbjuder en individ att uttala sig om vad hon/han/hen själv har för erfarenheter eller tycker. Använd ”man”, ”en” eller annat generaliserande begrepp i början. När gruppen känns trygg och individerna själva börjar tala utifrån egna erfarenheter kan det vara ok att ställa följdfrågor som riktar sig direkt till en person men var alltid uppmärksam och försiktigt så att varje individs integritet upprätthålls.

Vårt förslag är att frågor som planerats i förväg främst ska användas för att initiera temat, hjälpa gruppen om samtalet avstannar och leda gruppen tillbaka till temat om de börjar prata om ”andra saker”. I övrigt är samtalsledaren med och ställer frågor, ber om förtydliganden eller håller ihop gruppen så som det behövs i stunden. Den typen av aktiviteter är svåra att förplanera. Samtalsledaren får improvisera utifrån egna kunskaper i frågan och sin egen kompetens kring samverkan och dialog.

Avslutning

Det brukar vara lagom att ha 1 till 1 ½ timmes samtal i fokusgrupper. Informera gärna om hur lång tid samtalet planeras ta redan i början av samtalet.

Avsluta med att göra en kort summering av vad som sagts, fråga om någon har något att tillägga och tacka deltagarna för deras engagemang och tid.

Berätta också hur resultat eller sammanställning kommer att återkopplas till de som deltagit.

Återkoppling

När materialet är sammanställt återkoppla till de som har deltagit på de sätt som tidigare kommunicerats.

Synliggör för unga och de verksamheter som berörs hur ni tänker använda er av materialet från fokusgrupperna i ert fortsatta arbete.

Bilaga 3:

Vägledning för anordnande av hearing

Det här dokumentet beskriver kort olika hållpunkter som kan vara bra att reflektera över inför ett anordnande av en hearing.

Vad är en hearing?

En hearing ska i det här fallet förstås som: ett tillfälle för delaktighet. Hearing kan användas i det engelska språket som ”en process för utfrågning” detta är alltså inte det som avses här. En hearing, så som vi använder begreppet, samlar fler representanter än till exempel ett referensgruppsmöte. Kompetens och olika engagemang bland representanterna kan också vara bredare än vid ett referensgruppsmöte. På en hearing kan det finnas representanter från ideella organisationer, ungdomsorganisationer, kommuner, landsting och myndigheter. En hearing är ett planerat tillfälle för samverkan mellan många representanter (över 20 representanter) på bred bas. På vilken dialognivå samverkan genomförs bestämmer arrangören. Det är dock viktigt att dialognivån och förväntningar på inbjudna representanterna kommuniceras tydligt vid inbjudan till hearingen.

Riktlinjer kring normmedvetna och jämställda arrangemang på MUCF

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har riktlinjer som vi använder för att arrangemang ska bli så inkluderande som möjligt⁴. Nedan följer några hållpunkter för att skapa normmedvetna arrangemang.

- Boka en tillgänglig lokal. Till exempel ska mikrofoner och hörslina finnas, lokalen vara anpassad för rullstolsburna.
- Beskriv i inbjudan hur lokalernas tillgänglighet ser ut (toalett/trösklar/trappor/hiss/hörslina och så vidare).
- Undvik ord som utesluter människor, som kan uppfattas som kränkande eller missvisande. Ordet paus är till exempel mer neutralt än ordet bensträckare när det gäller funktionsförmåga. När du talar om en viss grupp tänk på att alla kan finnas i rummet.
- Tänk på hur talutrymmet i rummet fördelas. Ge gärna möjlighet till olika sätt för deltagarna att reflektera över innehållet. Alla känner sig inte bekväma med att ta ordet i en större grupp.
- Tänk på att variera metoderna, att fördela taltiden i rummet rättvist, att skapa gemensamma förväntningar och regler i rummet eller att använda rundor eller bikupor som låter alla komma till tals. Tips på interaktiva och processinriktade övningar finns på MUCF:s intranät.
- När inbjudan skickas ut kom ihåg att be deltagarna att inte ha parfym på sig vid mötestillfället.
- Undvik att bjuda på nötter.

⁴ Se MUCF:s intranät <http://intranet/Page569.aspx>

Förslag på upplägg till en hearing

Nedan finns hållpunkter att reflektera över när en hearing ska anordnas

Föreberedelser

- Identifiera verksamheter som är relevanta för uppdraget (ideella organisationer som arbetar med frågan, ungdomsorganisationer, kommuner, landsting, regioner, myndigheter etc.).
- Slå fast på vilken nivå samverkan ska genomföras. Använd gärna de dialognivåer som används i Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocesser (2009) som vägledning för beslutet. De dialognivåer som presenteras i Europakoden är:
 - Information: Enkelriktad information från myndigheterna.
 - Samråd: Initiativ från myndigheterna där myndigheterna efterfrågar kommentarer, synpunkter och feedback ifrån ideella organisationer inom ett speciellt område eller i en speciell fråga.
 - Dialog: Tvåvägskommunikation där både myndigheter och ideella organisationer kan vara initiativtagare. Dialog bygger på tvåvägskommunikation, gemensamma mål och regelbundet utbyte av synpunkter.
 - Partnerskap: Handlar om ett delat ansvar för varje steg i beslutsprocessen. Det är den högsta formen av deltagande. (Europakoden 2009).
- Gå igenom vad som ska presenteras i plenum på hearingen.
- Gör gruppindelningar för senare gruppdiskussioner.
- Bestäm vilka medarbetare som ska vara samtalsledare i de olika grupperna.
- Diskutera och kom överens om vilken roll samtalsledarens ska ha i gruppdiskussion och dokumentation av vad gruppen diskuterar.
- Bjud in till hearing och tydliggör också i inbjudan på vilken dialognivå representanterna förväntas delta.

Genomförande

- Presentera uppdraget och första tolkning av uppdraget i plenum. Se till att det ges grundläggande kunskap om exempelvis begrepp så att alla har samma förståelse till exempel förklara förkortningar. Om du använder dig av en Powerpoint eller annat skriftligt material förutsätt inte att alla kan läsa eller se vad som står på den. Läs därför alltid upp det som står i din presentation.
- Genomför gruppdiskussioner med samtalsledare, med eller utan specifika diskussionsteman.
- Dokumentera diskussionerna.
- Presentera huvudpunkter utifrån gruppdiskussionerna i plenum.

Efterarbete

- Gå igenom dokumentationen av gruppdiskussionerna och reflektera över hur synpunkterna får relevans för det fortsatta tolkningsarbetet av uppdraget.

Återkoppling

- Vid samverkan på dialognivå dialog eller partnerskap är det viktigt att återkoppla resultatet av hearingen till deltagarna, vad uppdraget tar med sig i det fortsatta arbetet. Om dialognivån är information eller samråd är det bra att kommunicera till deltagarna om och i så fall på vilket sätt synpunkter och feedback kommer att användas.

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2015

text Cecilia Löfberg och Anna Westin
grafisk form Christián Serrano

distribution MUCF, Box 17801, 118 94 Stockholm
webbplats www.mucf.se
tfn 08-566 219 00

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällesfrågor